

Cap de nosaltres tornarà

Les que havien deixat de creure en la tornada estaven mortes

«Cadascú s'havia endut els seus records, tot el feix dels seus records, tot el pes del seu passat. A l'arribada vam haver de desfer-nos-en. Entràvem nus. Em direu que a un ésser humà se li pot arrabassar tot, menys la memòria. No sabeu res de res. Primer se li treu la condició d'ésser humà i aleshores l'abandona la memòria. La memòria se'n va a tires, com tires de pell cremada. Que pugui sobreviure així de despul·lat és el que no enteneu. És el que no us sé explicar. Vaja, pels pocs que han sobreviscut. Anomenem miracle l'inexplicable. I qui ha sobreviscut ha d'iniciar la reconquesta de la seva memòria, ha de reconquerir el que tenia abans: el seu saber, la seva experiència, els seus records d'infància, la seva habilitat manual i les seves facultats intel·lectuals, la seva sensibilitat, la seva aptitud per somniar, per imaginar, per riure. Si no mesureu l'esforç que això costa, no val la pena que intenti fer-vos-ho entendre.»

Charlotte Delbo va néixer a Vigneux-sur-Seine el 1913 i a Ravensbrück el 23 d'abril de 1945 en ser alliberada del camp. Va dedicar-se al teatre com a assistent de Louis Jouvet, va afiliar-se a les Joventuts Comunistes i va conèixer l'home amb qui es casaria als bancs de la Universitat Obrera. Tots dos van formar part del grup Politzer de resistència a l'ocupació nazi i van ser arrestats el 1942. Després de l'afusellament del seu marit, Charlotte va ser deportada a Auschwitz en un comboi de 230 dones. Només en van sobreviure 49. Va morir el 1985 a París. La trilogia *Auschwitz i després* és el seu testimoni d'aquell infern. Club Editor (<https://clubeditor.cat/autors/charlotte-delbo/>), després de publicar-ne *La mesura dels nostres dies* (<https://www.catorze.cat/noticia/12023/tornar/entre/morts?rlc=a2>), aquest 22 de gener traurà, en la traducció de Valèria Gaillard, els altres dos llibres, *Cap de nosaltres tornarà* i *Un coneixement inútil*, reunits en un sol volum (que Libros del Asteoride publica simultàniament en castellà). Us n'oferim un fragment en què som testimonis de la solidaritat i la cura amb què les dones, dins la violència extrema, se salvaven la pell.

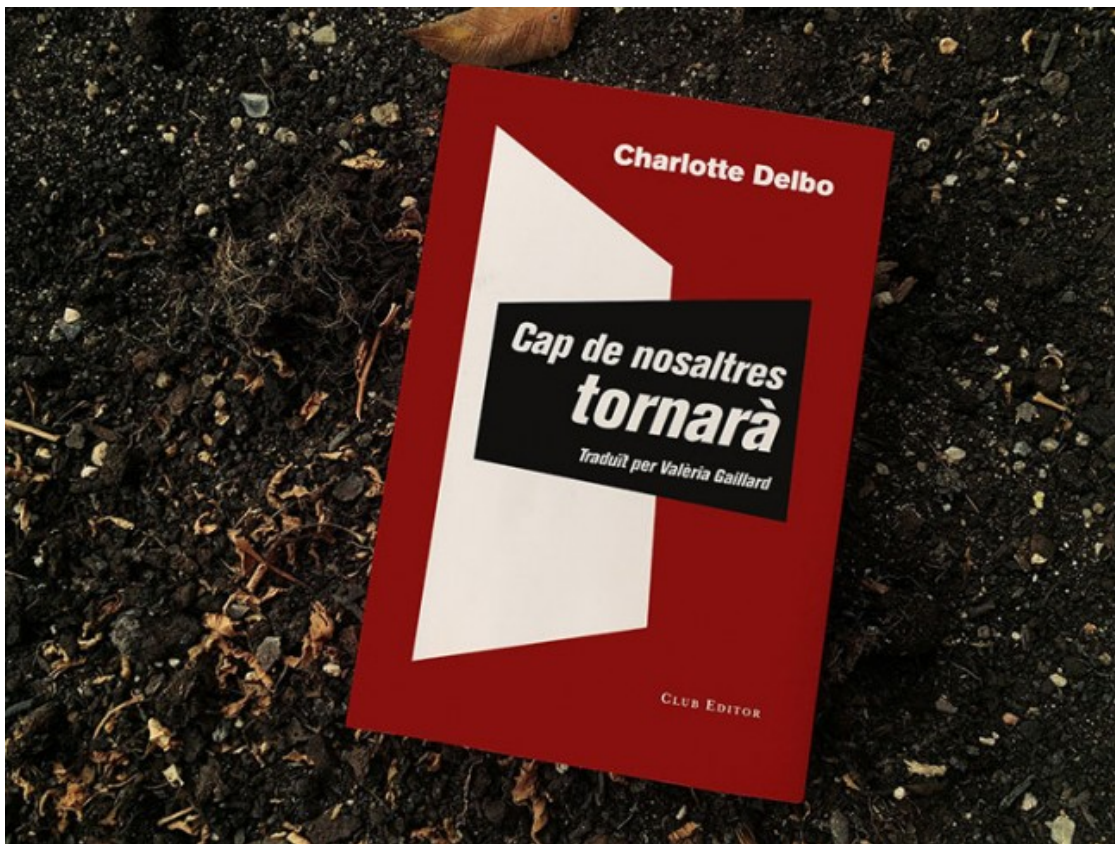

Foto: Catorze

Des del matí que érem al fons del fossat. Érem tres. El kommando treballava més lluny. Les kapos treien el cap només de tant en tant, a veure si havíem avançat gaire en aquell fossat que calia cavar més fondo. Podíem parlar. Des del matí que parlàvem.

Parlar era fer projectes per a la tornada, perquè creure en la tornada era una manera de forçar la sort. Les que havien deixat de creure en la tornada estaven mortes. Hi havíem de creure, malgrat tot, contra tot, dotar de certesa, realitat i color la tornada i preparar-la, materialitzar-la en cada detall.

De vegades, una que expressava el pensament comú interrompia: ?Però ¿com us imagineu la sortida?? Tornàvem a ser conscients de la situació. La pregunta queia en el silenci.

Per esvair el silenci i l'ansietat que amagava, una altra aventurava: ?Potser un dia no ens despertaran per al recompte. Dormirem molt. Ens despertarem que ja serà el migdia i el camp estarà tranquil. Les que surtin primeres de les barraques veuran que no hi ha ningú al post de guàrdia ni a les torres. Tots els SS hauran fugit. Al cap d'unes hores arribaran els russos.?

Un altre silenci responia a l'anticipació.

La veu prosseguia: ?Abans, haurem sentit canonades. Primer lluny, i cada vegada més a prop. La batalla de Cracòvia. Després de la presa de Cracòvia s'haurà acabat tot. Ja veureu com fugen els SS.?

Com més detalls donava, menys hi creïem. I, sense necessitat de posar-se d'acord, canviàvem de tema per tornar als nostres projectes, uns projectes irrealitzables que tenien la mateixa lògica que les converses d'un desequilibrat.

Des del matí que parlàvem. Estàvem contentes que ens haguessin destacat del kommando perquè així no sentíem els crits de les kapos. Tampoc rebíem les garrotades que acompanyen els crits. El fossat s'enfondia a mesura que passaven les hores. Els nostres caps ja no en sobresortien. Un cop assolida la capa de marga, teníem els peus dins l'aigua. El fang que llançàvem per damunt dels caps era blanc. No feia fred ?un dels primers dies que no feia fred. El sol ens escalfava les espatlles. Estàvem tranquil·les.

Apareix una kapo. Crida. Fa pujar les meves dues companyes i se les endú. El fossat ja és prou fondo, no en calen tres per enllestir-lo. Se'n van i s'acomoden a contracor. Coneixen la por que tenim totes de trobar-nos separades de les altres, soles. Per animar-me em diuen: ?Afanya't, aviat tornarem a estar juntes.?

Em quedo sola al fons del fossat i em desespero. La presència, les paraules de les altres feien possible la tornada. Ara se n'han anat i tinc por. No crec en la tornada quan estic sola. Amb elles, que semblen creure-hi tant, també hi crec jo. Tan bon punt em deixen, tinc por. Cap de nosaltres creu en la tornada quan està sola.

Aquí estic, al fons del fossat, sola, tan desanimada que em pregunto si arribaré al final del dia. ¿Quantes hores falten abans del cop de xiulet que marca el final de la jornada, el moment en què formem la columna per tornar al camp, en files de cinc, donant-nos el braç i parlant, parlant fins a atordir-nos?

Aquí estic, tota sola. No puc pensar en res més perquè tots els meus pensaments topen amb l'angoixa que habita dins nostre: ¿com sortirem d'aquí?, ¿quan sortirem d'aquí? M'agradaria no pensar en res més. I si això dura gaire no en sortirà cap. Les que encara viuen es diuen cada dia que és un miracle haver suportat vuit setmanes. Ningú pot veure més enllà d'una setmana.

Estic sola i tinc por. Procuo escarrassar-m'hi, cavar. La feina no avança. Ataco l'últim ressalt per anivellar el fons, potser la kapo trobarà que ja n'hi ha prou. I em noto l'esquena matxucada, l'esquena paralitzada allà on fa corba, les espatlles desllorigades per la pala, els braços sense força de tant llançar palades de fang fora del fossat. Aquí estic, sola. Tinc ganes d'estirar-me en el fang i esperar. Esperar que la kapo em trobi morta. No és tan fàcil morir. És terrible, l'estona que cal apallissar algú a cops de pala o de bastó abans no es mori.

Cavo una mica més. Dues o tres palades més. Massa dur. Quan et trobes sola penses: ¿Per què? ¿A què treu cap? Per què no renunciar... I així tota l'estona. Enmig de les altres, en canvi, aguantem.

Estic sola, sola amb la meua pressa per reunir-me amb les companyes i també amb la temptació d'abandonar-ho tot. ¿Per què? ¿Per què he de cavar aquest fossat?

?Prou. Ja n'hi ha prou!? Una veu crida per damunt meu. ?Komm, schnell!? M'ajudo amb la pala per pujar. Tinc els braços baldats, el clatell em fa mal. La kapo corre. L'he de seguir. Travessa la carretera que voreja els aiguamolls. Allà terraplenen. Dones com formigues. Unes porten sorra a d'altres que anivellen el terreny amb maçons. Una estesa tota llisa, a ple sol. Centenars de dones dretes, en un fris d'ombres a contrallum.

Arribo darrere la kapo que em dóna un maçó i una clatellada i m'avia cap al grup. Busco les companyes amb els ulls. La Lulu em crida: ?Vine al meu costat, ja et faig lloc? i s'aparta una mica perquè em posi al seu costat, a la filera de dones que piquen la terra subjectant amb totes dues mans el maçó que alcen i deixen caure. ?Vine aquí a moldre l'arròs!? ¿Com s'ho fa, la Viva, d'on treu forces per fer broma? No puc moure els llavis ni per esbossar un somriure. La Lulu

s'inquieta: ?¿Què et passa? ¿Estàs malalta??

?No, no estic malalta. No puc més. Avui no puc més.

?No és res, ja et passarà.

?No, Lulu, no em passarà. Et dic que no puc més.

No té resposta. És el primer cop que li parlo així. Pràctica, examina el meu estri. ?És que pesa massa, el teu maçó. Agafa el meu. No pesa tant i tu al fossat t'has cansat més.?

Ens intercanviem els estris. Em poso a picar la sorra. Miro totes les dones que fan el mateix gest, amb els braços cada vegada més febles que alcen la maça feixuga, les kapos amb els bastons que van de l'una a l'altra, i la desesperació m'aclapara. ?¿Sortirem mai d'aquí??

La Lulu em mira. Somriu. Em toca la mà un segon per reconfortar-me. I jo repeteixo, perquè li quedi clar que és inútil: ?Et ben asseguro que avui no puc més. Aquest cop va de debò.?

La Lulu mira al voltant, veu que no hi ha cap kapo a la vora, m'agafa el canell i em diu: ?Posa't aquí darrere, que no et vegin. Podràs plorar.? Parla en veu baixa, amb timidesa. Deu ser precisament el que necessito sentir, perquè cedeixo a la seva empenta afectuosa. Deixo caure l'estri, em recolzo en el mànec i ploro. No volia plorar, però les llàgrimes brollen, rodolen per les meves galtes. Les deixo rodolar i quan una llàgrima em toca els llavis noto la sal i continuo plorant.

La Lulu treballa i vigila. De vegades es gira i amb la màniga, suaument, m'eixuga la cara. Jo ploro. No penso en res, ploro.

Ja no sé per què ploro quan la Lulu m'estira per la màniga: ?Ja n'hi ha prou. Ara posa't a treballar, que ve.? I ho diu amb tanta bondat que no tinc vergonya d'haver plorat. És com si hagués plorat contra el pit de la meva mare.

Foto: *Éric Schwab*

Charlotte Delbo

***Cap de nosaltres
tornarà***

Traduït per Valèria Gaillard

CLUB EDITOR

Cap de nosaltres tornara <https://clubeditor.cat/novetat-editorial-13-de-febrer-2/>

© 1970 les Editions de Minuit pel text original.
© 2020 Valèria Gaillard per la traducció.
© 2020 Club Editor 1959, S.L.U. per aquesta edició.